

Jože Strgar

TREBA JE POVEDATI

Prispevki

za

poznavanje

časa

in

ljudi

Jože Strgar

TREBA JE POVEDATI

*Prispevki za poznavanje
časa in ljudi*

Družina 2015

Jože Strgar

TREBA JE POVEDATI

Prispevki za poznavanje
časa in ljudi

DRUŽINA 2015

TREBA JE POVEDATI

Prispevki za poznavanje
časa in ljudi

JOŽE STRGAR

© Družina d. o. o.

Izdaja: prva

Spremna beseda: Jože Mlakar

Jezikovni pregled: Vida Freljih

Oblikovanje naslovnice: Melita Rak

Grafična priprava: Melita Rak

Izdala in založila: Družina d. o. o.

Odgovarja: Tone Rode

Tiskano v Sloveniji

Naklada: 500 izvodov

Ljubljana 2015

Več informacij o knjigah založbe Družina
dobite na www.druzina.si

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

94(497.4)"1990/..."

STRGAR, Jože, 1929-

Treba je povedati : prispevki za poznavanje časa in ljudi /
Jože Strgar ; [spremna beseda Jože Mlakar]. - 1. izd. - Ljubljana :
Družina, 2015

ISBN 978-961-04-0215-2

281605376

KAZALO

<i>Spremna beseda (Jože Mlakar)</i>	7
<i>Uvod</i>	9

SLOVENIJA

<i>Kako smo rojevali ter utrjevali slovensko samostojnost</i>	15
<i>Pot do slovenske in katoliške zavesti</i>	21
<i>Stopili smo na javni oder</i>	51

LJUBLJANA

<i>Moja Ljubljana</i>	61
<i>Urejeno zunanje okolje je sestavni del splošne kulture</i>	71
<i>Strankarska raznolikost v takratni Ljubljani</i>	87
<i>Mestni Demos ni razpadel</i>	97
<i>Ali res ne boste kandidirali?</i>	109

PREBUDIMO SLOVENIJO

<i>Pred nami so obveznosti</i>	131
<i>Slovenci, pridimo k sebi!</i>	135
<i>Zborovanja so se nadaljevala</i>	149
<i>Naša prizadevanja so se obrestovala</i>	153
<i>Še bolj se moramo povezati</i>	167
<i>Tukaj smo</i>	171
<i>Še spodbudna beseda</i>	177
<i>Zahvala in srečno</i>	185

Spremna beseda

V času, ko se je svetovni komunizem zdel še trden kot gora, sredi šestdesetih let, se je začela družbena in politična pot dipl. inženirja Jožeta Strgarja. Takrat so slovenski kristjani stopili iz katakomb, kamor jih je po drugi svetovni vojni potisnil komunizem. Drugi vatikanski koncil je v bogoslužje prinesel domačo besedo in božje ljudstvo je bilo povabljen k sveti evharistiji v domačem in razumljivem jeziku. V tem času se je marsikaj zanimivega in zlasti za mlade kristjane privlačnega dogajalo v nunski cerkvi. Med drugim je Jože Strgar, skupaj z jezuitom p. Mihom Žužkom, organiziral tako imenovani Teden krščanske besede in misli. Slovenski krščanski laiki so dejavno vstopili v cerkveno, družbeno in politično življenje. S tem se je začela občudovanja vredna pot J. Strgarja, posvečena svobodi in demokraciji našega naroda.

Čeprav morata biti prepoznavni vrline vsakega kristjana ponižnost in krotkost, pa nas to ne sme zapeljati v zaspanost in lenobo. Ponižnost in krotkost imata smisel, če ju spremlja pogum. Pogum, da se upremo krivici, zatiranju in zapostavljanju. To je rdeča nit življenjske poti gospoda Strgarja, ki nas skozi besede in povedi te knjižice vabi k dejavni drži nas kristjanov in vseh ljudi dobre volje. Bistvo njegovega poziva Pridimo k sebi in Tukaj smo je prepričanje, da našo stvarnost lahko obrnemo na bolje le,

če pogumno stopimo na politično prizorišče, gremo množično na volitve in na pomembne, odločujoče položaje izvolimo zaupanja vredne ljudi. Dovolj je stopicanja na mestu in vrtenja okoli samega sebe, kot bi lovili svoj lastni rep. Prebudimo Slovenijo in krenimo naprej!

Jože Mlakar

Uvod

Celoten čas od konca druge svetovne vojne naprej in deloma tudi že od prej je bil zasičen z dogodki. Pri marsikaterem sem bil aktivno navzoč, in to že iz časov globokega socializma. Vedno znova sem se oglašal in marsikaj tudi naredil. V letu 2011 smo ustanovili civilno iniciativo PREBUDIMO SLOVENIJO, ki jo vodim od začetka. Moji pogledi na družbene in politične dogodke, na vsakokratne razmere so se rojevali na trdnih življenjskih preizkušnjah in seveda tudi na vsem, kar smo o družbi vedeli in videli. Vedno v povezavi z drago Slovenijo, z domovino nas vseh. S tem zapisom želim nekaj tega predstaviti z željo, da bi nas, današnje Slovence, zgodovinski dogodki poučevali in nam lajšali odločitve v sedanjem času. Odkar imamo samostojno državo, so družbene razmere bolj in bolj zapletene in zahtevne. Naša družbena in politična zavest pa očitno ni dovolj napredovala in stvarni problemi se vse bolj širijo.

Kaj vse smo kristjani in ljudje dobre volje doprinesli k nastanku samostojne države Slovenije, bo treba še podrobneje raziskati. Vsaj nekaj doživetih dejstev in stvarnih dogodkov bom v tej knjigi omenil. Številne knjige in spomini, ki o tem govorijo, pogosto opuščajo vlogo krščanstva in njegovih predstavnikov. Zato moramo sami predstaviti vsaj tiste dogodke, pri katerih smo sodelovali ali bili celo pobudniki zanje. Iz teh spominov bomo lahko črpali svoje poglede, svojo družbeno in državljansko držo danes in

jutri. Stvarni dogodki iz zgodovine nas učijo, da je v izredno zapletenih družbenih razmerah potrebno tudi kaj narediti, sicer bomo z njimi morali še naprej živeti. Predvsem je treba razlikovati dobro od manj dobrega, ali bolje, manj slabo od bolj slabega. Kako se jim izogniti ali vsaj omiliti, si moramo pomagati tudi z zgodovinskimi izkušnjami.

Slabe družbene in gospodarske razmere, ki smo jih imeli ob koncu leta 2014 v Ljubljani in celotni Sloveniji, imajo svoje razloge, da so, kakršne so. Zato bi bilo potrebno, da se z zanimanjem ozremo nazaj, zlasti v čase rojevanja slovenske države in desetletja po njej in iščemo vzroke za takšno težavno stanje. Poučen je ves ta čas, stvarni pogledi nanj so zares potrebni.

Politični, družbeni in vsakršni drugi dogodki so se stopnjevali in dosegli svoj višek v času izrazitega propadanja komunizma po celi Evropi in rojevanja nove države Slovenije. To je bilo posebej očitno v letih 1989/1990 in potem naprej. Že do takrat in nekaj desetletij prej sem aktivno deloval v javnem življenju, najprej na poklicnem polju, to je v skrbi za urejene bivalne zunanje prostore, za kulturo urbanih področij, kar je posebej opisano drugje in je bilo objavljeno v Demokraciji avgusta 2014.

Potem pa tudi o vsem drugem. Celotno moje javno delovanje je bilo vedno usmerjeno na vso Slovenijo, posebej tudi na Ljubljano, zlasti v času, ko sem od 10. maja 1990 do 31. decembra 1994 bil ljubljanski župan, to je slabih pet let. V desetletjih mojega življenja in delovanja so me mnogi dogodki osebno bogatili, a velikokrat tudi grenili in oteževali ustvar-

jalno zavzetost za mesto Ljubljano in državo Slovenijo. Velike reči, ki so se takrat dogajale, še niso bile dovolj opisane. Podobno velja za ves čas, odkar smo samostojni, vse do danes, ko se družbene in politične zadeve zapletajo bolj, kakor smo pričakovali. Diktatura komunizma je res propadla, a veliko ljudi je od njega okuženih še danes. Iz spomina, obstoječih dokumentov ter priročnih zapisov bom skušal posamezne dogodke osvetliti, predvsem tiste, ki so me neposredno spremljali in so danes za razumevanje časa dobrodošli. Vse iz čuta odgovornosti za domovino Slovenijo.

SLOVENIJA

Kako smo rojevali ter utrjevali slovensko samostojnost

Po plebiscitu, 23. decembra 1990, ko smo se skoraj vsi Slovenci izrekli, da hočemo živeti po svoje, po slovensko, se je za nas začela nova doba. Želja, da bi dihali svoj slovenski zrak in živeli iz korenin naših prednikov, je bila izredno velika. A del sveta, začevši s sonarodnjaki, ki so se zadovoljili z duhom propadajočega komunizma in vsem zanikanjem avtentične slovenske kulture, je bil proti. Za to so se trudili vse od začetka druge vojne, po njej in še naprej skupaj z napihnjnim jugoslovanskim »bratstvom in enotnostjo«, kar so s propagando ter izsiljevanjem ves čas utrjevali. Pri tem so sodelovale tudi mnoge druge države, morda neopredeljene, in tudi posamezniki. Toliko jih je bilo, ki jim duh pristnega slovenstva ni ustrezal. Na čelu nasprotovanja vsemu perspektivnemu so bili, razen redkih izjem, tako imenovani evropski levičarji – to je socialisti ter socialni demokrati in liberalci, prijatelji ali simpatizerji razpadajoče Jugoslavije. Josip Broz Tito je bil spreten politik, ki je znal s svojim razkošnim gostoljubjem privabiti marsikaterega državnika iz tujine in si na ta način pridobiti državniški ugled. S tem mu je uspelo prikrivati problematične domače družbene razmere in svojo zločinskost, ki se po novih odkritjih izkazuje kot ena izmed največjih. Med socialistično naravnanimi organizacijami po svetu, ki so se med seboj povezovale, kakor Svetovna zveza mest, ki so jo vodili socialisti oziroma socialni demokrati,

je bila po njegovem vzorcu vključena tudi Ljubljana. K izjemam med levičarskimi politiki v svetu smemo prištevati kakšnega posameznika in nekaj županov iz sosednjih velikih mest – graškega župana Alfreda Stingla, ki je bil sicer član avstrijske socialne demokracije, a je v kritičnem času, ko je pri nas še divjala vojna z jugoslovansko armado in je vse vrelo, ko smo bili kot mesto in kot nastajajoča država v velikih težavah, v Gradcu priredil veliko javno zborovanje s pohodom po središču mesta. Močno slovensko delegacijo smo sestavljali ljubljanski župan Strgar, dr. France Bučar, predsednik skupščine Republike Slovenije ter Marjan Vidmar, predsednik mestnega izvršnega sveta, in še nekateri posamezniki. S to posebno ter odmevno prireditvijo je Ljubljani in Sloveniji izkazal dobrodošlo pomoč in priznanje. Enako zavzeto nas je podpiral tudi dunajski župan Helmut Zilk, ko je večer pred napadom jugoslovanske vojske prišel v Ljubljano skupaj s štajerskim glavarjem Jozefom Krainerjem, vodjem štajerske ljudske, to je krščanske stranke, na razglasitev samostojnosti. Oba župana, »socialista«, smemo šteti med prijatelje samostojne Slovenije, za kar sta se trudila tudi pozneje, ko je vojna vihra prenehala.

Za nasprotovanje osamosvojitvi Slovenije s strani levih politikov je iz tujine značilen naslednji primer: Ko smo z novim »modrim vlakom« odprli povezavo med Zagrebom in Münchnom, takrat smo še imeli Jugoslavijo, in sva se z njim peljala kot voditelja vsak svoje delegacije zagrebški in ljubljanski župan, nam je münchenski nadžupan Georg Kronawitter, član bavarskih socialnih demokratov, na magistratu

priredil svečan sprejem. V nagovoru je poudarjal, da se vsa Evropa združuje, da je temu namenjena tudi nova železniška povezava, ki smo ji danes priča, medtem ko se vi, gledal je predvsem mene, razdružujete, kar da ni v skladu s splošno evropsko usmeritvijo. Zagrebški župan Boris Buzančić se je na nek način opravičeval, sam pa sem odločno povedal, da ima do samostojnosti pravico vsak narod, tudi Slovenci. Šele na zakuski, ko nadžupan ni bil več prisoten, me je posebej nagovoril podžupan, član bavarske krščanske demokracije in rekel: »Lepo ste našemu nadžupanu povedali!« Že iz tega drobnega dogodka je bilo razvidno, da so naša prizadevanja podpirali le evropski krščanski demokrati, tako na medmestni kot na meddržavni ravni. Na tej državni ravni sta si močno prizadevala nemški kancler Helmut Kohl ter avstrijski zunanji minister Alojz Mock. Našemu prizadevanju so se pridružili tudi posamezni predstavniki Cerkve, skupaj s papežem Janezom Pavlom II. S to podporo, ki je bila nadvse dobrodošla, smo si vsi, ki smo bili predstavniki gibanja za samostojnost, dodatno utrjevali pogum. Za nas, ki smo dolgo zgodovinsko obdobje do druge svetovne vojne živeli in delovali v duhu krščanske Evrope in smo bili pod komunizmom drugorazredni državljani in s tem v političnem smislu močno pohabljeni, je bila ta podpora pravo odkritje; okrepljen občutek, da smo vendar nekaj, da nekam spadamo in da se moramo zavedati svojega statusa. S tem pa tudi svojih dolžnosti, da se moramo za dosego svojega cilja potruditi ter narediti vse, kar je potrebno in mogoče, da bi se kot narod usmerili po poti normalne demo-

kracije. Toda kako naj to počnemo, saj smo bili za javno delovanje skoraj vsi zgolj politični amaterji? Tisto malo, kar smo si pri javnem delovanju v takem ali drugačnem društvu ali kako drugače vendarle pridobili, tisto je bilo dobrodošlo, a pomanjkljivo. Stare strukture so imele obilico izšolanega kadra, odlične govornike ter privzgojen občutek, kakor da so »nadjudje« in so se tako tudi obnašali. Mi pa smo prišli na javni oder komaj kaj pripravljeni, tako na lokalni, mestni kakor tudi na državni ravni. Pomanjkanje politične zrelosti in operativne sposobnosti za vodenje javnih zadev se je potem vleklo naprej, vse do danes, ko še vedno ne razumemo, da je javno delovanje najprej za vse državljane potrebno, celo obvezno, da gre za državljanske dolžnosti vseh nas, začeniši z aktivno pripadnostjo določeni stranki in potem z volitvami, ki se jih v veliki meri sploh ne udeležujemo, a bi se jih morali. Potrebno se je tudi potruditi, da si človek pridobi zadostno splošno in politično znanje ter trdno državljansko zavest. Za vse, kar delamo in naredimo, nosimo odgovornost najprej drug do drugega, do skupne države in pred Bogom. Tudi poštenje in pravičnost sta sestavini javnega delovanja. Družba brez odgovornosti pred Bogom ne more obstajati in delovati, kakor nam je zgovorno poudaril tudi p. Pedro Opeka, ko je novembra 2013 nastopil v Unionski dvorani v Ljubljani. Kljub tem pomanjkljivostim, ki smo jih kot kristjani imeli, smo bili sogovorniki s krščansko naravnano politiko iz sveta. To je bila naša rešitev, kajti na koga bi se sicer prijatelji slovenskega osamosvajanja iz bližnje in širše okolice, to je krščanske demokracije iz Evrope

in daljnega sveta, obračali in s kom bi sodelovali? Bili smo zanesljivi ter odgovorni sogovorniki, kar se je potrjevalo še leta po osamosvojitvi.

Pot do slovenske in katoliške zavesti

V času komunizma je bila krščanska misel povsem izključena iz javnega življenja. Tudi posamezniki smo smeli komaj kaj reči ali udejanjiti. A kljub temu smo se na različne načine zoperstavljali, morda nerodno ali nepopolno, vendar dovolj pogumno in vredno je, da se tega spominjamo in vsaj do neke mere posredujemo novim generacijam. Razen pogumnih posameznikov, iz takšne ali drugačne politične usmerjenosti, se nobena druga politična opcija ni izkazala ali uveljavila s stvarnim nasprotovanjem totalitarnemu sistemu. Kristjani, ki smo bili najbolj dosledni v svojem prepričanju in smo hodili v cerkev ter podpirali njene voditelje, smo se tudi v javnosti upali reči, da smo Slovenci in hočemo ostati kristjani. A kot taki smo se stvarno zoperstavljali, tako na osebni ravni kakor vsaj deloma tudi v javnosti.

Teden dni pred veliko nočjo leta 1966 sva s paterom Mihom Žužkom v nunski cerkvi v Ljubljani organizirala Teden krščanske besede in misli. Namen je bil, da bi nastopali samo laiki, vsak večer po eden. Kako to uresničiti? »Najprej sprejmi in si pripravi predavanje ti sam,« je v prvem pogovoru o tem pribil pater Žužek. »Le kaj naj povem, in to v cerkvi?« sem se branil pred to nalogo. »Četudi nič posebnega ne poveš, bo tvoj nastop pričevanje za katoliško vero. Pridobi še tri, za vsak večer po enega,« je bil vztrajen. In dobil sem jih.